

A vertical poster for an opera performance. The background is a deep, vibrant blue, filled with ethereal, glowing patterns that resemble mist or magical energy. A bright, starburst light source is positioned on the right side, casting rays across the scene. In the center, a woman's face is partially visible, her eyes closed or looking down, with her lips painted a striking red. She appears to be wearing a dark, possibly black, headpiece or veil. The overall mood is mysterious and magical.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Wolfgang Amadeus Mozart

A varázsfuvola

Die Zauberflöte

Tartalom

Alkotók és szereposztás

Cselekmény

A műről

Contents

Cast and creative

Synopsis

About the work

Wolfgang Amadeus Mozart
A varázsfuvola
Die Zauberflöte

Daljáték két felvonásban, német és magyar nyelven,
magyar, angol és eredeti nyelvű felirattal
*Singspiel in two acts, in German and Hungarian,
with Hungarian, English, and same-language subtitles*

Szövegíró *Librettist* **EMANUEL SCHIKANEDER**

Harsányi Zsolt fordítása alapján a magyar szöveget összeállította *Hungarian
text based on the translation by Zsolt Harsányi compiled by* **SZINETÁR MIKLÓS**

Rendező *Director* **SZINETÁR MIKLÓS**

Díszlettervező *Set designer* **HORGAS PÉTER**

Jelmeztervező *Costume designer* **VELICH RITA**

Koreográfus *Choreographer* **NÁDASDY ANDRÁS**

Angol nyelvű feliratok *English subtitles* **ARTHUR ROGER CRANE**

A gyermekkar vezetője *Head of the Children's Chorus* **HAJZER NIKOLETT**

Karigazgató *Chorus director* **CSIKI GÁBOR**

Karmester *Conductor* **KOVÁCS JÁNOS**

Sarastro **CSER KRISZTIÁN / KOVÁCS ISTVÁN**

Tamino **RAB GYULA / HORVÁTH ISTVÁN**

Az Éj királynője *The Queen of the Night* **LUCIE KANKOVA / BODOR ÉVA**

Pamina **KRISZTA KINGA / SÁFÁR ORSOLYA**

1. dáma *First lady* **FODOR BEATRIX**

2. dáma *Second lady* **KÁLNAY ZSÓFIA**

3. dáma *Third lady* **MELÁTH ANDREA**

Öreg pap *Old priest* **BAKONYI MARCELL**

Fiatal pap *Young priest* **MUKK JÓZSEF**

Papageno **SÁNDOR CSABA**

Papagena **MOLNÁR ÁGNES**

Monostatos **SZEREKOVÁN JÁNOS**

1. őrtálló *First guard* **MUKK JÓZSEF**

2. őrtálló *Second guard* **BAKONYI MARCELL**

1. gyermek *First child* **TÓTH REBEKA**

2. gyermek *Second child* **SZABÓ VERONIKA**

3. gyermek *Third child* **CSÁNYI PANNA**

Közreműködik a Magyar Állami Operaház Zenekara és Énekkara
Featuring the Hungarian State Opera Orchestra and Chorus

Bemutató: 2014. április 12., Erkel Színház

Premiere: 12 April 2014, Erkel Theatre

Cselekmény

Előzmény

Az Éj királynője minden hatalmát elvesztette. Férje halála után a vagyon és a föld az özvegyre és lányára, Paminára szállt, egy dolgot kivéve: a Napkorongot, melyet Sarastro gondjaira bízott a végrendelet. A királynő nem nyugszik bele a végakaratba, és harcot indít a hatalom visszaszerzéséért.

I. felvonás

Taminót egy rém üldözi. Az ifjú elájul. Három dáma siet megmentésére, akik elpusztítják a szörnyet. Mindhármukat elbűvüli a szép fiatalember. A történetekről hírt kell vinniük úrnőjüknek, az Éj királynőjének, azonban mindegyik hölgy egyedül akar örködni az ájult Tamino mellett. Ezen jóformán össze is vesznek, így aztán végül mindhárman együtt távoznak.

Tamino felébred, és egy furcsa, emberforma valamit lát közeledni. Papageno az, a madarász, aki madaraiért cserébe bort és ennivalót kap a dámáktól, vígan él, és egyetlen baja az, hogy még nem talált feleséget. Szóba elegyednek; Papageno azt füllenti, hogy ő ölte meg a kígyót. A visszatérő három dáma pont meghallja ezt, és megbünteti a nagyotmondó Papagenót, aki madaraiért cserébe most csak vizet, követ kap, meg egy lakatot a szájára: *„Ha végre mind lakatot kapna a hazug száj, az lenne szép. Az undok rágalom kihalna - nem lenne, csak testvériség!”* Majd közlik a hölgyek: ők mentették meg Taminót, akinek az Éj királynője leánya, Pamina képét küldi. Tamino egy csapásra beleszeret a képmásba. A lány azonban egy „gonosz démon”, Sarastro fogságában van – mesélik a dámák.

Mennydörgés kíséretében maga a királynő jelenik meg, hogy tudassa Taminóval: ha kiszabadítja Paminát, az övé lehet a lány. A királynő távozik. A hölgyek leveszik a lakatot Papageno szájáról, és átadják Taminónak az Éj királynőjének ajándékát: egy fuvalát, mely elbűvölő muzsikájával boldogságot hoz az embereknek. Papageno már épp továbbállna, de a hölgyek megállítják: a királynő parancsára Tamino mellé kell szegődni, és el kell kísérnie őt Sarastro birodalmába. Papageno felháborodva fogadja a hírt, de a hölgyek egy harangjátékot adnak neki engesztelésül. Taminót és a madarászt három bölcs gyermek fogja vezetni útjuk során.

Sarastro palotája. Papageno rátalál az épp szökni próbáló Paminára. Elbeszéli neki, hogyan indultak az ő kiszabadítására, s együtt indulnak Tamino keresésére.

Eközben az ifjú a három gyermektől kér útmutatást, hogy rátaláljon szerelmére.

„Légy állhatatos, türelmes – légy férfi!” – szól a válasz. Rácsodálkozik, hova vezették a gyermekek: rettentő vár helyett egy csodálatos templomot talál. Harciasan kér bebozcsátatást: harmadik próbálkozásra jár csak sikerrel. „Mit keresel e szent helyen?” – kérdi őt egy öreg pap. „A Szerelmet és az Erényt” – válaszolja Tamino. A pap úgy látja, Taminót valójában az Éj királynőjének bosszúszomja vezérli. Ráadásul azt mondja, Sarastro nem gonosz varázsló, az Éj királynője pedig nem szánni való, fájdalmas anya... „Ő, végtelen éjszaka!” – nyög fel Tamino – „Mikor tűnsz már el? Mikor látom már meg a világhosszágot?” A pap csak annyit árul el neki: Pamina életben van. Tamino fuvolázni kezd, hátha annak hangja előcsalja a szerelmét. Még az erdei vadállatok is előmerészkednek a csodálatos zenére, ám a lány nem kerül elő.

Pamina és Papageno Taminót keresik. De Monostatos, Sarastro visszataszító szolgálója, aki reménytelenül szerelmes Paminába, útjukat állja. Papageno játszani kezd a harangjátékon, mire Monostatos és a rabszolgák megbabonázva, szelíden hallgatják a muzsikát, majd megbűvölten szétszélednek. Ekkor azonban bevonul Sarastro és kísérete. Papageno kétségbeesik, Pamina figyelmezteti: „Valót mondj, bármi lesz az ára!” A lány megvallja Sarastrónak, hogy szökni próbált, mivel Monostatos nem hagyott neki nyugtot. Sarastro nem neheztel, viszont nem engedheti vissza a lányt anyjához – annak Pamina boldogsága lenne az ára. Sarastro úgy véli: az Éj királynője túllépett saját hatáskörén. Monostatos vezeti be a közben foglyul ejtett Taminót; a két szerelmes először pillantja meg egymást. A szolgál jutalmat vár Pamina leleményes megmentéséért – és meg is kapja: 27 talpvesszőzést... Sarastro utasítására Taminót és Papagenót a Próbák Templomába vezetik, hogy lelkük megtisztuljon.

II. felvonás

Sarastro és papjai gyűlnek össze egy szertartáson. Tamino vállalkozott a három próbára, hogy lehulljon szeméről az éjszaka fátyla – hogy Beavatottá váljon. A papok úgy döntenek, támogatni fogják az ifjút. Az istenekhez, Íziszhez és Oziriszhez fohászkodnak: adjanak bölcsességet és türelmet a leendő párnak, s ha elbuknának a próbákon, fogadják be őket az istenek.

Két pap készíti fel az ifjakat az első próbára. Tamino eltökélt: aláveti magát bárminek, akár a halála árán is. Papageno már nem ennyire elszánt: ő csak enni, inni akar, meg esetleg egy asszonykát. De ha utóbbit csak próbák árán kaphat, akkor inkább szalma marad. Pedig van egy bizonyos szép és fiatal Papagena – mondják a papok.... Kezdetét veszi az első próba: nem szólhatnak nőhöz egyáltalán.

A három dáma lopózik be; lemondóan közlik, Taminóék sorsa megpecsételődött, el fognak veszni: „Azt beszélük, aki beáll a Rendbe, egyből pokolra jut!” Tamino bölcsen hallgat, de Papageno annyira megijed, hogy nem tudja tartani a száját. Végül a Beavatottak hangja zendül fel mennydörgés kíséretében, mire a dámák ijedten elszelelnek. A két pap gratulál Taminónak: teljesítette az első próbát.

A békésen alvó Paminát Monostatos környékezi meg. Ő is párra vágyna, de elkerüli a szerelem, mivel mindenkit riaszt a külseje. A Holdat kéri, forduljon el, míg csókot lop – ám ekkor az Éj királynője jelenik meg. Mikor Paminától megtudja, hogy Tamino átállt Sarastro oldalára, iszonyú haragra gerjed. Tört ad lányának, és megfenyegeti: kitagadja, hogyha nem öli meg Sarastrót.

Monostatos, aki titokban végignézte a jelenetet, alkut ajánl a lánynak: segít neki, ha az szeretni fogja őt. Pamina visszautasítja, mire Monostatos elkeseredésében le akarja őt szűrni. Sarastro avatkozik közbe: Monostatos elzavarja – a szolgál az Éj királynőjéhez szalad. Pamina kérleli a főpapot, ne büntesse meg anyját. Sarastro megnyugtatta a lányt: e falak között bosszúnak nincs helye.

Taminót és Papagenót a második próbára vezeti a két pap. Továbbra is csöndben kell maradniuk. Egy csúf öregasszony jelenik meg, Papagenóval beszélget. Azt állítja, van egy szeretője, aki tíz évvel idősebb nála és Papagenónak hívják. Mennydörgés emlékezteti a madarászt: jobb volna csöndben maradnia...

A három gyermek jelenik meg: Sarastro velük küldi vissza a fuvolát és a harangjátékokat gazdáiknak, melyeket korábban elvettek tőlük. Étellet-itallal roskadozó asztal jelenik meg. Papageno boldogan nekilát enni, Tamino inkább muzsikál. A zene hangjára Pamina rájuk talál, szerelme azonban a próba értelme miatt némán elhúzódik tőle. A lány azt hiszi, Tamino nem szereti őt többé. Összetört szívvel távozik.

A papok kórusa imádkozik Taminóért.

Papageno elbukott a próbákon. Próbálja meglelni Taminót és a kiutat. A papok közlik vele: az istenek elengedik neki a büntetést, amit megérdemelne, cserébe viszont nem részesülhet a Beavatottak kiváltságában. A madarász közli velük, hogy ő nem is vágyik másra, csak egy kis borra, amit meg is kap. Hirtelen átjárja az érzés: hiányzik neki egy pár! Betáncol a korábbi öregasszony, és tudatja Papagenóval: vagy beéri vele, vagy többet nem lát se napfényt, se finom ételt, asszonyról nem is beszélve... Papageno ijedtében megfogadja, hogy hűséges lesz hozzá, mire az öregasszony a fiatal és szép Papagenává változik. A meglepett Papageno azonban nem méltó még párjára.

A három gyermek köszönti a hamarosan felkelő Napot. Pamina közeledik, akit elemészt a bánat, amiért Tamino képes volt elhagyni őt. Előveszi a tört, melyet anyja adott neki,

és magára emeli. A három gyermek állítja meg, mondván: Tamino csakis őt szereti. Mind elindulnak, hogy megkeressék az ifjút.

Tűz és víz földjén jár Tamino. Inkább meghalna, semmint feladja küldetését. Pamina jelenik meg: együtt, kéz a kézben folytathatják útjukat. A félelmek kapuja előtt állnak, mely mögött halál leselkedik rájuk. Pamina bölcs tanácsára a fuvolát hívják segítségül. Sikerül keresztülvágniuk a tűzön. Ízisz szentesítette kapcsolatukat – beléphetnek a templomba.

Eközben Papageno nyughatatlanul keresi Papagenáját. Sípján próbálja hívni – mindhiába. Elkeseredésében fel akarja akasztani magát, de a három gyermek ismét közbeavatkozik, és azt tanácsolják: játsszon inkább a harangjátékán. A muzsika ereje ismét győz: előkerül Papagena, és végre boldogan állnak neki közös életük és a sok kis Papagena és Papageno tervezésének.

Monostatos ólálkodik vissza az Éj királynőjével és a három dámával. A királynő ezúttal Monostatosnak ígérte Pamina kezét annak szolgálataiért cserébe. Merényletre készülnek a Testvériség ellen. Egyszerre azonban a földre rognak, és hatalmuk megtörik: felkel a Nap, és mindent beragyog. Bevonul Sarastro és kísérete. *„A napsugarak elűzik az éjt; a bátorság győzedelmeskedik, s így Szépség és Bölcsesség elnyerik örök jutalmukat.”*

Kriszta Kinga, Sándor Szabolcs, Szerekován János

A műről

A *varázsfuvola* egyike a legnépszerűbb és egyben leginkább félreértett operáknak. Dacára annak, hogy sok fontos esszé megjelent, mely a mű sokrétegű jelentéstartalmát tanulmányozza, sokan máig úgy tekintenek a mű cselekményére, mint egy zagyva fércműre, egy helyes, „gyerekbarát” darabra. Egyesek a librettistát, Schikanedert vádolják azzal, hogy nem ért fel Mozart zsenijéhez. Mások azt vallják, a szerzőpáros a darab közepe táján megváltoztatta a történet folyását, és nem különösebben izgatták magukat, hogy az ezáltal keletkezett ellentmondásokat kiigazítsák. Sajnos sokan el is hiszik a kritikusoknak, hogy *A varázsfuvola* történetének se füle, se farka...

Épp ellenkezőleg! Mozart és Schikaneder pontosan tudta, mit miért csinált. A darabot úgy a szöveg, mint a zene szintjén átszövi többek közt a szabadkőműves rítus és jelképek szimbólumrendszere, pl. a bűvös hármasszám, a fordított háromszög/piramisok megjelenése, a kimondottan a bécsi páholy rituáléját idéző három kopogásra emlékeztető motívum stb. Ennek kapcsán van egy olyan vélemény, mely szerint az Éj királynőjének alakja valójában Mária Terézia Habsburg uralkodó finom paródiája, aki mély ellenszenvvel viseltetett a szabadkőműves testvériséggel szemben. Ennek fényében más értelmezést nyerhetnek olyan sorok is, mint pl. *„Ember és Feleség, Feleség és Ember felkapaszkodik és istenséggé válik.”* Különösen pikáns ez a részlet, ha belegondolunk, hogy egy olyan duettben hangzik el, melyet egy hercegnő (Pamina) és egy „akárki” (Papageno) ad elő ugyanolyan érzelmekről énekelve és ezzel áthágva minden társadalmi hierarchiát...

Ez csak egy példa arra, hogy az opera cselekménye milyen végtelenül gazdag és szimbolizmusa mennyire univerzális. „Isteni színjátékot” látunk, misztikus, természetfeletti dimenziókkal, melyben a főszereplők a katasztrófától a harmóniáig érkeznek el.

Az opera központjában a felnőtté válás áll: Pamina és Tamino jellemfejlődését kísérik figyelemmel. A darab legelején Tamino egy mafla kamasz: megfelelő fegyver és lélekjelenlét hiányában elájul, és végül három nő menti meg... Később életében először véli szerelmesnek érezni magát – egy képmásba. Majd megjelenik előtte egy anyafigura, az Éj királynője, akinek a hatása alá kerül, így vakon engedelmeskedik neki. Ugyanez érvényes Paminára. Kezdetben ő sem képes szembenézni félelmeivel: tehetetlenül elájul, mikor Monostatos inzultálja. Ő is anyai függésben él; Sarastro éppen ezért tartja őt fogva: ha visszamenne anyjához, örökre gyermek maradna, sosem tanulna meg megküzdeni a démonaival.

Az Éj királynője képviseli az Anya sötét oldalát. Bűvkörében tart, akit csak lehet. Férfias világot épített ki magának, benne férfiasan viselkedő udvarhölgyekkel. Képtelen elfogadni egy fölöttes világrendet. Saját lányáról is könnyedén lemond a cél érdekében: egyrészt azonnal felajánlja őt az első (majd a második) jött-mentnek, másrészt mikor Paminát akarja eszközként használni, megfenyegeti őt, hogy kitagadja, ha nem teljesíti a kérését. Elvakultan, irracionálisan gondolkodik és kapkod. Ennek tökéletes ellentéte Sarastro, az apafigura megtestesítője. E szellemiség a zenében is tökéletesen megnyilvánul. Hasonlítsuk csak össze az Éj királynőjének egzaltált, bosszúszomjas, mind nagyobb magasságokba törő áriáit Sarastro kiegyensúlyozott megszólalásaival. A főpap mind Taminót, mind Paminát arra tanítja: férfi módra viselkedjenek. A darab ezen pontján szoktak a feministák felsikoltani. Holott Mozarték csak azt a mára nyilvánvaló pszichológiai tényt szőtték bele a műbe, miszerint mind a férfi, mind a női természet ún. „férfias” és „nőies” tulajdonságok elegyéből épül fel. Egyik sincs meg a másik nélkül. Taminónak egy nőies tulajdonságokkal bíró gyermekből kell megfontolt, elszánt férfivá érnie, Paminának pedig szintén férfias tulajdonságokkal kell felvérteznie magát, hogy aztán nőiségében kiteljesedhessen, és méltó partnerévé váljon Taminónak. (Sikerül is felnőnie a feladathoz: ő az, aki Taminót átsegíti tűzön-vízen keresztül az utolsó próbában.) Mások valódi szándékát, valamint önnön céljaikat és érzéseiket kell megismerjék és megértsék, hogy aztán eligazodjanak a világ dolgaiban. Csak az „isteni törvény” vezet igaz útra: tiszta szív, nemes cél, higgadt, józan gondolkodás, önzetlenség, kitartás és türelem. Tamino és Pamina a szerelemben szeret bele. Csak a megpróbáltatások után, mikor már mindketten tisztába jöttek saját magukkal és a szívükkel, csak ekkor érnek el a közös út kezdetéhez, amin végre együtt, kéz a kézben indulhatnak el.

Papageno ennek az isteni titoknak csak a közelébe kerül. Kedves, esendő figura, akinek csak az kell a boldogsághoz, hogy tele legyen a hasa és békén hagyják. Ő is eljut azonban egy drámai pontra: Papagenáját meglelve és gyorsan elveszítve odalesz régi jó kedélye, és nem látja többé értelmét az életnek. Ő is fejlődik tehát a darab folyamán: meglel valamit, ami nélkül nem látja többé értelmét az életnek.

A darab végére egyensúlyba kerül a „női” és a „férfi”, Pamina és Tamino harmóniában énekel, és Sarastro „férfikarába” női hangok is vegyülnek. A sötét éjszaka helyét átveszi a Nap, a felvilágosodás.

Sáfár Orsolya, Kovács István és az OPERA Énekkara Orsolya Sáfár, István Kovács and the Hungarian State Opera Chorus

Synopsis

Prologue

The Queen of the Night has lost all of her power. Following her husband's death, all of the land and property went to her and her daughter, Pamina, with the exception of one object: the disk of the sun, which she entrusted to Sarastro. The Queen does not accept this, and has begun to fight for the return of the sun-disk.

Act 1

Tamino is being pursued by a monster. The youth faints. Three ladies rush to his aid and slay the serpent. Each of the three place a spell on the handsome, but unconscious, young man. They must bring news of this development to their mistress, the Queen of the Night. However, all three want to be the one to stay behind to keep watch over the insensate young man. They argue, but then all end up leaving together.

Tamino awakes, and sees a strange human shape nearby. It is Papageno, the bird-catcher who receives wine and food from the ladies in exchange for his birds, and who also lives a merry life, with only one difficulty: he hasn't managed to find a wife. They start a conversation: Papageno pretends that he was the one who killed the monster. The returning three ladies hear him say this, and punish the boaster: from now on his birds will earn him only water to drink and stones to eat, and they also fasten a lock to his mouth. The ladies reveal that they were the ones who saved Tamino, to whom the Queen of the Night has sent a picture of her daughter, Pamina. Tamino falls instantly in love with the image. The girl, however, is the captive of a "wicked demon" named Sarastro, the ladies explain.

Accompanied by thunder and lightning, the Queen herself now arrives to inform Tamino that if he frees Pamina, the girl will be his. The Queen departs. The ladies remove the lock from Papageno's mouth and give Tamino a gift from their mistress: a flute whose bewitching music brings happiness to those who hear it. Papageno has had enough and is ready to move on, but the ladies stop him: at the Queen's command he must stand with Tamino and accompany him into Sarastro's realm. Papageno is quite upset to receive this news, and so in order to mollify him somewhat, the ladies give him a glockenspiel. Tamino and the bird-catcher will be guided on their way by three wise boys.

Sarastro's palace: Papageno finds Pamina, who is at that moment attempting to escape. He tells her the whole story about how he and Tamino have come to rescue her. They set off in search of Tamino.

Meanwhile, the young man has requested that the three boys help him find his love. "*Be steadfast, be patient... be a man,*" comes the response. He's amazed at where the boys have taken him: instead of a formidable castle, he is confronted with a magnificent temple. Three times, he forcefully demands to be admitted. Only on the third attempt is he successful: an old priest asks him: "*What do you seek in this holy place?*" Tamino answers that he seeks "*Love and Virtue*". The priest sees that Tamino is in fact being manipulated by the Queen of the Night and her thirst for vengeance. He explains that Sarastro is not a wicked sorcerer and that the Queen of the Night is no pitiable bereft mother. "*O endless night!*" Tamino laments, "*When will you vanish? When shall my eyes see light?*" The priest reveals to him only that Pamina is alive. Tamino begins to play the flute in the hope that its sound will bring forth his love. Even the animals of the forest venture forth at the sound of the wondrous music, but the girl does not appear.

At the same time, Pamina and Papageno are searching for Tamino, but instead are discovered by Monostatos, Sarastro's repulsive servant, who is hopelessly in love with Pamina. Papageno begins to play on his glockenspiel, hypnotising Monostatos and his entranced slaves into sedately listening to the music and then, completely enchanted, returning to their business. At this point, Sarastro enters with his attendants. Pamina admits to Sarastro that she had indeed attempted to escape, as Monostatos had been plaguing her with his undesired attentions. Sarastro is not angry with her, but he will not permit the girl to return to her mother, either, as that would cost Pamina her happiness. Sarastro professes that the Queen of the Night has overstepped her bounds. Monostatos leads in Tamino, who has been taken prisoner. The smitten couple behold each other for the first time. The servant expects a reward for his cunning, and is given one: twenty-seven lashes on the soles of his feet... At Sarastro's command, Tamino and Papageno are led to the Temple of Ordeals, where their souls will be purified.

Act 2

Sarastro and his priests assemble for a ceremony. Tamino has agreed to undertake the three trials in order for the veil of night be lifted from his eyes, thus making him an Initiate. The priests decide that they will support the youth. They pray for the gods Isis and Osiris to provide wisdom and patience to the future couple, and also, even if the two fail at the trials, for the gods to still accept them.

Two priests prepare the two young people for the first test. Tamino has resolved to submit himself to anything, even at the cost of his life. Papageno is no longer quite so dedicated: all he wants to do is eat, drink, and maybe have a little wife. But if he can

only have the latter by undergoing a trial, then he would prefer to remain single. The priests, however, inform him that there exists in the world a certain young and pretty Papagena...

The first trial begins: they may not speak with women at all.

The two men are in total darkness. The three ladies steal in and inform them with resignation that Tamino's fate is sealed: they are going to lose. They say that *"whoever joins the order, goes straight to hell!"* Tamino wisely remains silent, but Papageno is so terrified that he cannot keep his mouth shut. Finally, the voices of the initiates are heard, accompanied by thunderclaps, whereupon the ladies race off in fear. The two priests congratulate Tamino: he has passed the first trial.

Monostatos creeps up on the peacefully sleeping Pamina. He too would like a mate, but love eludes him, as everyone is terrified by his external appearance. He asks the Moon to turn away while he steals a kiss, and at that moment the Queen of the Night appears. When she learns from Pamina that Tamino has switched sides and joined Sarastro, she falls into a monstrous rage. Before storming off, she gives her daughter a dagger and a threat: if she does not kill Sarastro, she will be disowned. Monostatos, who has watched the entire scene in hiding, offers the girl a deal: he will help her in exchange for her love. Pamina rejects him, whereupon the embittered Monostatos attempts to stab her. Sarastro intervenes: Monostatos is packed off and hurries off to the Queen of the Night. Pamina pleads with the high priest not to punish her mother. Sarastro reassures the girl that there is no place for revenge inside the walls of the temple.

The two priests lead Tamino and Papageno to the second trial. They must continue to keep silent. An ugly old crone appears and speaks with Papageno. She tells him she has a lover, who is ten years older than her and whose name is... Papageno. Thunderclaps remind the bird-catcher that it would be best for him not to respond...

The three boys appear. They have brought the flute and the glockenspiel that had been taken away from them. Sarastro has asked that they be returned to their owners. A table full of food and drink appears. Papageno happily tucks in, but Tamino prefers to play his instrument. At the sound of the music, Pamina finds them. Her lover, observing the rules of the trial, voicelessly draws away from her. The girl thinks that Tamino no longer loves her. Broken-hearted, she departs.

The chorus of priests pray for Tamino.

Papageno has failed the tests. He attempts to find Tamino and the exit. The priests inform him that the gods will excuse him from the punishment that he deserves. But on the other hand, he may not partake in the privileges of the Initiates. The bird-catcher

informs them that all he wishes for is a little wine, which he receives. And then suddenly he is overcome by a deep emotional longing: he wants a mate! The old crone he had met earlier dances in and tells him that either he must settle for her, or he will never again see sunlight or good food, not to mention a wife. The terrified Papageno swears to always be faithful to her, at which point the old woman turns into the young and beautiful Papagena. The astonished Papageno, however, is not yet worthy of his mate, and so the priest leads the girl away.

The three boys greet the rising sun. Pamina approaches, overcome with grief that Tamino had been capable of abandoning her. She takes out the dagger that her mother gave her and raises it to plunge it into herself. The three boys put a stop to this, telling her that Tamino really does love her. Everyone goes off to find the young man.

Tamino is in the chamber of fire and water. He would rather die than give up on his mission. Pamina appears, and together, hand in hand, they continue on their path. They stop before the gate of terror, behind which death lurks. At Pamina's wise suggestion, they make use of the flute's power to aid them and succeed in crossing the fire. Isis has sanctified their bond, and they may enter the temple.

Meanwhile, Papageno is searching madly for Papagena. Ever since meeting his betrothed, he has been desperate to find her again. He tries to call her on his pipes, but it is no use. Crestfallen, he attempts to hang himself, but the three boys intervene yet again, counselling him to play the glockenspiel instead. The music's power proves triumphant once more: out comes Papagena, and at last their life together stands wide open before them, as they plan to make many little Papagenas and Papagenos.

Monostatos slinks back to the Queen of the Night and her three ladies. The Queen promises him Pamina's hand in marriage in exchange for his services. While planning an assault against the Brotherhood, they suddenly collapse to the ground, their power broken: the sun has risen and all is illuminated. Sarastro and his attendants enter. *"The rays of the sun banish away the night; Fortitude is victorious, and thus Beauty and Wisdom win their eternal reward."*

About the work

One of the most popular operas in the world, *Die Zauberflöte* is at the same time also one of its most misunderstood ones. In spite of the many important critical essays analysing the various layers of meaning it contains, many still regard the work's plot as either a chaotic patchwork or a nice "child-friendly" piece. Some accuse the librettist, Emanuel Schikaneder, of failing to match up to Mozart's genius. Others claim that the artistic partners changed the direction of the story somewhere around the middle of the opera and did not really bother to resolve the contradictions that occurred as a result. Unfortunately, however, there are also many who believe those critics whose view it is that the storyline of *The Magic Flute* makes no sense at all...

Exactly the opposite is true! Both Mozart and Schikaneder knew precisely what they were doing and why. Both in its text and its music, the piece is interwoven with the semiotic system of Masonic rites and symbols, for example the magic number three, the use of inverted triangles and pyramids, as well as the motif evoking the three knocks in reference to the ritual of the Viennese lodge. In connection with this, there is a school of thought that the figure of The Queen of the Night was actually a subtle parody of Empress Maria Theresa, the Habsburg ruler who exhibited profound antipathy for the Brotherhood of Freemasons. Looked at in this light, different interpretations can be found for lines like "*Man and Wife, Wife and Man reach up and attain divinity*". This passage is especially delectable if we remember that it is sung as a duet by a princess (Pamina) and an "everyman" (Papageno) driven by similar emotions, thus breaching every rule of social hierarchy... This is just one example showing how infinitely rich the opera's plot is and how universal its symbolism is. We can see in it a "divine comedy" with mystical and supernatural dimensions in which the main characters start out in a state of catastrophe and eventually find harmony.

The central focus of the opera is the process of becoming an adult, as we watch the character development of Pamina and Tamino. At the beginning of the piece, Tamino is a goofy adolescent. Lacking both an adequate weapon and presence of mind, he faints and is eventually saved by three women. Later on, he believes himself to be in love for the first time in his life – with a portrait. Then a mother figure appears before him: so impressed is he with the Queen of the Night that he instantly obeys

her without question. The same is true for Pamina. Initially also unable to face her own fears, she faints helplessly when Monostatos offends her and is dependent on her mother; this is why Sarastro keeps her captive: if she went back to her mother, she would remain a child forever and never learn how to fight her demons.

The Queen of the Night represents the dark side of the Mother. She keeps everybody she can under her spell. She has built up a masculine world for herself with ladies-in-waiting who behave in a masculine manner. Unable to accept a superior world order, she has no problem giving up her own daughter in order to reach her aims, in part by immediately offering her to the first (and then the second) passer-by, and then when she wants to use Pamina for her own interests, she threatens to disown her daughter unless she fulfils her wish. She thinks in a blind and irrational way and acts in haste. In this, she is the perfect opposite of Sarastro, the embodiment of the father figure. This spirit is perfectly evident in the music. One need only compare the Queen of the Night's exalted and vengeful arias rising to increasing heights with Sarastro's sober utterances. The High Priest teaches both Tamino and Pamina to behave like men. This is the point in the piece when feminists begin to shriek. However, Mozart and his librettist were merely weaving into the work the psychological fact, now an obvious one, that men and women are constructed from a mixture of so-called "masculine" and "feminine" characteristics. Neither can exist without the other. Tamino, a child with feminine traits, must grow into a prudent and resolute man. And Pamina herself must armour herself with masculine characteristics too so as to develop fully in her femininity and become a worthy partner to Tamino. (She succeeds in rising to the occasion: she is the one who helps Tamino through the fire and water in his last trial.) They have to become aware of and understand each other's real intentions as well as their own goals and feelings so that they can find their way in the world. Only the "divine law" leads to the right road: a pure heart, a noble aim, sober and calm way of thinking, unselfishness, persistence and patience. Tamino and Pamina fall in love with love. It is only after these trials and tribulations, when they are both cognizant of themselves and their hearts, that they arrive at the beginning of their common road, on which they can at last set off together, hand in hand.

Papageno only manages to get close to this divine secret. He is a kind but fallible figure, and happiness to him means having a full belly and being left in peace. Nevertheless, he also reaches a dramatic point in the story: after finding and losing his Papagena, he loses his old good cheer and no longer sees the point of being alive.

So he develops too in the course of the opera: he finds something without which his life seems meaningless.

At the end of the piece, the "feminine" and the "masculine" become balanced, Pamina and Tamino sing in harmony, and female voices join Sarastro's "male choir". The darkness of night is replaced by the sun and enlightenment.

Kovács István és az OPERA Énekkara *István Kovács and the Hungarian State Opera Chorus*

Felelős kiadó *Responsible publisher:* Ókovács Szilveszter DLA,
a Magyar Állami Operaház főigazgatója *General Director of the Hungarian State Opera*
A műsorfüzetet írta *Booklet written by* Kenesey Judit
Angol fordítás *English translation:* Hegedűs Gyula, Arthur Roger Crane
Fotók *Photos:* Nagy Attila, Pályi Zsófia, Rákossy Péter
Képszerkesztő *Photo editor:* Iványi Jozefa
Grafikai terv, nyomdai előkészítés *Layout:* Mátai és Végh Kreatív Műhely
Szerkesztést követő megjelenés: 2023 *2023 Post-editing publication: 2023*

Meláth Andrea, Lucie Kankova, Kálnay Zsófia

STRATÉGIAI PARTNEREK
STRATEGIC PARTNERS

ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓK
GOLD LEVEL SPONSORS

BOSCH

rexroth
A Bosch Company

LAKI

